Mbi gjuhën e zhdukun vllahe (cincare) në Kosovë

Col Mehmeti 28 Gusht 2024 16:59 1,695 shikime

E rëndësishme

HISTORI

MBI GJUHËN E ZHDUKUN VLLAHE (CINCARE) NË KOSOVË

Nga Col Mehmeti.

Hera e fundit kur në Kosovë u fol vllahisht duhet me qenë koha para Luftës së Dytë Botnore, nashta para nja 90 e kusur vjete.

Deri atëherë si gjuhë shpije, e shpesh edhe si kriptolekt (e folme sekrete), në Prizren, Ferizaj e Lipjan janë ndigjue shprehje përshëndetëse si “Bunã dimneatsã” (Mirëmëngjes), “Bună ziua” (Tungjatjeta), “Cum eshti?” (Si je?), “Haristo multu” (Falemnderit shumë), ““Ti mults an!” (Rrnofsh), etj.

Historia e bashkësive vllehe në Kosovë âsht komplekse dhe jo e lehtë me i ra në fije: tjetër gjâ janë latinishtfolësit e moçëm që dëshmohen qysh në vitin 1198 në anë të Prizrenit, e tjetër gjâ ardhësit relativisht të vonë nga Voskopoja.

Të parët përpos në ndonji relik toponimi nuk kanë mbijetue, tu u shkri në masën shqiptare; por të dytët, me prejardhje voskopojare, janë ata që kanë prodhue dinamika të reja sociale e ekonomike.

Kur Voskopoja dha shpirt nën zullumin e Ali Pashë Tepelenës, vllehët e atjeshëm migruen nji pjesë në

Tu qenë komunitet ndërmarrës e me afinitete zejtare, familja e Rrotullave në Prizren e nxiti vendosjen e tyne në qytet—nga ajo kohë e tutje peizazhi urban u pasunue me biznese të reja artizanale. Prej Shkodre deri në Prishtinë, vllehët, ose “gogët” qysh i quejti shumica shqiptare, u bânën inaguruesit e hoteleve të para në këto hapësina primitive osmane. Cili udhëpërshkrues nuk e kujton hotelin e vllaznive Toshli në Shkodër ose bujtinat cincare në Shtime e Caralevë qysh i pa me sytë e tij Nopça?

Se sa punëtorë ishin vllehët voskopojarë e kallxon ma së miri shprehja e shkijeve “radi kao goga” (punon si gogë/vllah), si kompliment ndaj dikujt që âsht i vyem e punëtor.

Afërmendsh që vllehët e ardhun nga jugu, pos gjuhës së tyne, ishin konverzant edhe në shqipen toske. Mbase tu qenë tradicionalisht të lidhun me Patriarkanën greke, pra tu e ndjesue njifarë superioriteti, ata kujtohen për antipatinë e sherret e shumta me shkijet e Prizrenit.

përshtat për nevojat e tyne. Urrejtja mbërrin deri atje sa në vitet 1860 vllehët dëbojnë shkijet nga kisha, aq sa këtyne të fundit iu del në krah konsulli rus, Jastebov. Për pak kohë vllehët e drejtojnë edhe manastirin ortodoks të Shën Trinisë në Mushtisht. Nga inati shkijet nuk patën çka me bâ pos me e krijue shprehjen defamatore "Goga nema boga" (Goga nuk ka zot).????

Kudo në Kosovë ata nuk bân kompromis dhe nuk iu dorëzuen ortodoksisë pravosllave; andaj kurrë nuk e njohën Shën Savën, por vazhduen me traditat epirote të shenjtorëve si Shën Thanasi, Shën Haralambi, Shën Stiliani, Shën Minai, etj. Por, në Serbinë e Miloš Obrenović-it vllehët janë dënue me gjoba të randa për mosnjohjen e kanoneve pravosllave. Kur E. Leari erdh në Prizren, ai u habit sesi ortodoksët e qytetit (fjala duhet të jetë për vlleh) kërkonin bibla në shqip—pra, ata ma fort prireshin për shqipen sesa për greqishten a serbishten.

Vllahishtja (ose cincarishtja) e Kosovës, sidomos kjo e të ardhunve nga jugu, nuk ka mbijetue dhe nuk kemi thuejse as edhe nji kampion leksikor a idiomatik. Se qysh ka tingëllue e folmja vllahe (ose arumune) mjafton me e ndigjue artistin e ndjerë vlleh nga Maqedonia,

Në popull ka mbijetue ndonji shprehje për thmi si ajo “elem belem belbasija...”

Sot mbasardhësit e këtyne vllehëve në pjesën ma të madhe janë shqiptarë krenarë e vetëm tek-tuk janë serbizue si pasojë e mospasjes së nji kishe tamam të tyne. Kjo bâni që serbishtja me depërtue në të folmen e tyne—nji tablo interesante e fotografon Mitrush Kuteli kur e bâni nji reportazh për Prizrenin e 1943-s. Nji nânë para djalit të saj të vdekun vajtonte me të madhe: “Sino! Biro!” (E para fjalë serbisht, e dyta shqip).

Ndajeni këtë artikull:

Facebook Twitter LinkedIn

WhatsApp

ARTIKUJ TË NGJASHËM

atdheut

13 QERSHOR 2026

2

Transfëgërëshan: rruga e frikës, sakrificës dhe madhështisë në zemër t...

02 QERSHOR 2026

3

23 Maji – Dita e Aromunëve (Vllehëve): Kujtesë, Identitet dhe Trashëgi...

23 MAJ 2026

4

Avioni që shënoi një epokë: Si u ndërtua RomBac 1-11 në Rumani

24 SHKURT 2026

5

Dita Kombëtare e Rumanisë - 1 Dhejtor 1918

01 DHJETOR 2025

6

Pavarësia e Shqipërisë në 28 Nëntor 1912 nis nga Bukureshti

28 NËNTOR 2025

KATEGORITË E ARTIKUJVE

KULTURA	48	HISTORI	46
SPORTI	16	POLITIKË	14
TURIZËM	13	BIZNES	10
NË MEDIA	10	EKONOMI	9
NJOFTIME	9	ARSIMI	6
TË NDRYSHME	4	TEKNOLOGJI	3

MË TË LEXUARAT

“Një histori e alfabeteve te shqipes në Europën e shekullit...

17,350

"A qe i vonuar shkrimi i shqipes në kontekstin europian?"

14,837

13,258

“Epoka e të drejtave” si parimi themelues i Europës dhe revo...

7,773

"KU DUHET TË SHKOJNË INTELEKTUALËT NË EVROPËN E SOTME ?"

7,554

Newsletter

Merrni lajmet më të fundit në email tuaj

Email adresa

Verify you are human

CLOUDFLARE

Privacy • Help

Abonohu

© 2026 **Tricolor**. Të gjitha të drejtat e rezervuara.

Zhvilluar me ❤ nga **Magus Group Albania**